

در منازعه آمریکا و ایران اولویت نیروهای شیعه عراقی عراق است

به قلم فرهاد علاءالدین (/fa/experts/frhad-laaldyn/)

۱۴ مه ۲۰۱۹

همچنین دست‌یافتنی به

(English (/policy-analysis/during-conflict-between-united-states-and-iran-iraqs-shiite-forces-will-prioritize
العربية (/policy-analysis/alqwat-alshyyt-fy-alraq-tty-alawlwy-t-lbladha-hal-andla-nza-by-n-alwlayat-almthdt/))

درباره نویسنده

فرهاد علاءالدین (/fa/experts/frhad-laaldyn/)

فرهاد علاءالدین رئیس شورای مشورتی عراق پیش از این مشاور سیاسی برهم صالح رئیس‌جمهوری و مشاور سیاسی فؤاد معصوم رئیس‌جمهوری سابق این کشور از سال ۲۰۱۴ تا ۲۰۱۸ بوده است. از سال ۲۰۰۹ تا ۲۰۱۱ در مقام رئیس ستاد نخست‌وزیر دولت اقلیم کردستان و سپس از ۲۰۱۱ تا ۲۰۱۲ به عنوان مشاور ارشد نخست‌وزیر دولت اقلیم کردستان خدمت کرده است. علاءالدین همچنین رئیس هیأت مدیره «مرکز الرافدین برای دیالوگ» است. او نویسنده است و از ناظران مناسبات سیاسی عراق و کردستان و مدرک کارشناسی ارشد خود را در رشته «رهبری برای نوآوری و تغییر» از دانشگاه سنت جان در یورک اخذ کرده است.

تحلیل کوتاه

«اجازه نخواهیم داد که عراق به میدان نبردی برای کشورهای دیگر تبدیل شود تا با هم تسویه حساب کنند.» این اظهارنظر اگر از زبان بسیاری از سیاستمداران عراقی مطرح می‌شد آنقدر اهمیت نداشت چرا که همسو با دیدگاه اغلب احزاب سیاسی عراق و سه مقام مسئول این کشور یعنی رئیس‌جمهوری نخست‌وزیر و رئیس پارلمان است. اما این واقعیت که از زبان هادی العامری رهبر سازمان شبه نظامی بدر بیان شده به آن رنگ یکسره متفاوتی می‌بخشد چرا که بدر در غرب عمدتاً به عنوان نیروی نیابتی ایران شناخته می‌شود.

العامری با این اظهارنظر که چند روز پیش بیان کرد همسو با چشم‌انداز سیاسی کلی عراق در حال حاضر قرار می‌گیرد. اگر اوضاع در خاورمیانه از کنترل خارج شود هیچکس در میان احزاب اصلی عراق مایل نیست که منافع این کشور پس از منافع ایران یا آمریکا قرار گیرد. مقامات عراقی در گفت‌وگوهای اخیر خود با ایرانی‌ها و آمریکایی‌ها این نکته را تصریح کرده و گفته‌اند که با افزایش تنش‌ها میان تهران و واشنگتن سیاستمداران عراقی سیاست «نخست عراق» را اولویت خود می‌دانند.

سفر غیرمنتظره مایک پمپئو وزیر خارجه آمریکا به عراق در این هفته به عنوان یکی از تازه‌ترین تحولات اهداف تجاری و سیاسی داشت. از یک سو آمریکایی‌ها نسبت به توافق‌های تجاری اخیر بغداد با احتیاط برخورد می‌کنند. توافق‌هایی که به دنبال سفرهای برهم صالح رئیس‌جمهوری و عادل عبدالمهدی نخست‌وزیر عراق به عربستان سعودی فرانسه و آلمان با آن کشورها صورت گرفت. در سفر اخیر هیأت دولتی عراق به آلمان عراق با زیمنس شرکت عظیم صنعتی آلمان یادداشت تفاهمی به ارزش چهارده و نیم میلیارد دلار امضا کرد که هدفش توسعه شبکه برق عراق است. هرچند واشنگتن برای حضور جنرال الکتریک در توافق برای توسعه برق عراق تلاش بسیاری کرده بود اما توافق با آلمان تلاش‌های ایالات متحده را به حاشیه راند.

در عوض وزیر خارجه آمریکا این بار تمام تلاشش را کرد تا اگران موبیل طرف قرارداد طرح توسعه زیرساخت نفت و گاز جنوب عراق شود قراردادی که گفته می‌شود ارزش آن بالغ بر ۵۳ میلیارد دلار است. نخست‌وزیر عراق از معامله با اگران موبیل استقبال کرده و گفته این

قرارداد می‌تواند ظرف سی سال آینده حدود ۴۰۰ میلیارد دلار به اقتصاد عراق کمک کند.

دیدار وزیر خارجه پمپئو حاوی یک پیام سیاسی هم بود پیام او به رهبران عراق هم یک خبر خوب داشت و هم یک هشدار. وزیر خارجه آمریکا از یک سو اعلام کرد که عراق در طول تابستان از تحریم‌های اعمال شده علیه ایران مستثنا باقی خواهد ماند. تداوم واردات برق از ایران در داغ‌ترین ماه‌های فصل تابستان برای عراق اهمیت فراوانی دارد.

اما پمپئو درباره هرگونه حمله از سوی نیروهای وفادار به ایران علیه تاسیسات یا منافع آمریکا در خاک عراق به دولت آن کشور هشدار جدی داد. این هشدار نشان‌دهنده افزایش نگرانی آمریکا از احتمال وقوع چنین حملاتی از طرف واحدهای تحت حمایت ایران مانند بسیج مردمی عراق (حشد شعبی) است همراه با این پیام به رهبران عراق که چنین چشم‌اندازی کاملاً غیرقابل قبول است. ایالات متحده خواستار آن است که دولت عراق مسئولیت خود را در حفاظت از اماکن دیپلماتیک و شرکت‌های بین‌المللی فعال در عراق احراز کند. آمریکا با این هشدار خواست دولت عراق مستقیماً از زبان وزیر خارجه آمریکا به پیامدهای چنین حملاتی - اگر در خاک عراق صورت گیرد - آگاه شده باشد.

رهبران عراق به نوبه خود عمیقاً نگران وضعیت فعلی حاکم بر مناسبات میان ایالات متحده و ایران هستند دولت عراق به هر دو کشور نیاز دارد چرا که هر دو طرف شرکایی هستند که نقش‌هایی متفاوت در عراق بازی می‌کنند. رهبران عراق همچنین واقف اند که عراق کشوری آسیب‌پذیر است. وضعیت امنیتی اقتصادی و نظامی در این کشور باثبات نیست و هرگونه جنگ یا مخاصمه نظامی میان ایران و ایالات متحده می‌تواند عواقبی ویرانگر برای عراق داشته باشد. دولت عراق از همین رو هر آنچه در توان دارد به کار می‌گیرد تا جلوی درگیری را بگیرد. شایع شد که نخست‌وزیر عراق رئیس ستاد خود را به ایران فرستاده تا مقامات ایرانی را از محتوای سفر و پیام‌های آقای پمپئو مطلع کند. این شایعه همچنین به تلاش عراق برای هشدار به تهران تعبیر شد تا نیروهای طرفدار خود در خاک عراق را متقاعد سازد تا از هر اقدامی علیه منافع عراق و در خاک عراق خودداری کنند.

در عین حال مهم است بدانیم که حمله احتمالی علیه مواضع آمریکا در عراق مشکل است و درباره احتمال وقوع آن مبالغه شده است. شمار احزاب عمده شیعه و دارای توانایی نظامی که جزئی از حشد شعبی هستند اندک است یعنی سپاه بدر عصاب اهل حق جنبش الحکمه (سرایا عاشورا) و جریان صدر (سرایا السلام).

مشخص است که سرایا عاشورا و سرایا السلام را باید از هرگونه حمله به مواضع آمریکا کنار گذاشت. سازمان بدر نیز از دیرباز وفاداری خود به عراق را نشان داده و سخنان اخیر هادی العامری تأکیدی بر آن است. بنابراین تنها گروه عمده باقیمانده در حشد شعبی که احتمال بیشتری دارد از سوی ایران و در خاک عراق به مواضع آمریکا حمله کند عصاب اهل حق است. اما این گروه نیز در بسیاری موارد در کنار عراق ایستاده است از جمله در سال ۲۰۱۵ علی‌رغم انتظاری که از عصاب اهل حق می‌رفت این گروه دستور ایران برای مقابله با طرفداران مقتدی صدر در آستانه حمله صدربون به منطقه سبز را رد کرد. سیاستمداران ارشد این گروه همچنین در مکالمه‌های خصوصی تصریح کرده‌اند که باور راسخ آنان اولویت دادن به عراق است و بر این واقعیت تأکید می‌کنند که عصاب اهل حق سال‌هاست که وارد هیچ‌گونه درگیری با نیروهای آمریکایی نشده است.

اما گروه‌های دیگر با قابلیت تسلیحاتی مشابه در حشد شعبی هستند که تهدید به شمار می‌روند از جمله کتائب حزب‌الله جنبش النجباء نیروهای خراسانی و چند گروه کوچک دیگر. دو شکل اول تجربه جنگ دارند و ظرفیت رزمی برای درگیری با سربازان آمریکایی در میدان نبرد را دارا هستند. بقیه می‌توانند آرامش را مختل کنند ولی بیش از این کاری از دست‌شان ساخته نیست. با این وجود به سختی می‌توان تصور کرد که هر یک از این گروه‌ها منافع عراق را آن هم در شرایط حاضر به خطر اندازد. به‌ویژه از این جهت که می‌دانند که دولت عراق و رهبران سیاسی‌اش علیه هرگونه اقدامی از این دست و در دفاع از منافع کشور واکنش نشان خواهند داد.

بخش عمده رهبری عراق حتی مایل است که دولت بغداد به عنوان میانجی میان دولت‌های ایران و آمریکا نقشی فعال‌تر در دستیابی به

نوعی سازش ایفا کند سیاستمداران عراقی ترجیح می‌دهند که دو طرف را به نشستن سر میز مذاکره ترغیب کنند تا اینکه به صدور بیانه‌های تهدیدآمیز متقابل برای جنگ ادامه دهند. احزاب سیاسی عراق و مسئولان سه‌گانه این کشور نگران مردم ایران نیز هستند هیچک از آنها به دنبال مشاهده رنج مردم ایران و به زحمت افتادن آنان در نتیجه تحریم‌ها نیستند و خواستار کمک به آنان اند.

با این حال برخی ناظران سیاسی می‌گویند عراق حداکثر می‌تواند نظاره‌گر نزاع میان ایران و آمریکا باشد چرا که این دعوی است بزرگتر و همه‌جانبه‌تر از نفوذی که هر دو کشور در عراق دارند. این ناظران فشار آمریکا بر ایران را تلاشی برای تضعیف ظرفیت تحرک ایران در منطقه قلمداد می‌کنند و می‌گویند این فشار برای افزایش نفوذ منطقه‌ای آمریکا و همچنین تلاش این کشور برای ورود به مذاکرات جدید صلح میان اسرائیل و فلسطینی‌هاست. از این منظر تلاش برای قطع خطوط ارتباطی ایران در سوریه، یمن، لبنان و مناطق فلسطینی با هدف کمک به تحکیم «معامله قرن» است که هنوز رونمایی نشده و انتظار می‌رود که دولت ترامپ در ماه ژوئن آن را اعلام کند.

ایرانی ضعیف‌تر و فقیرتر نخواهد توانست مانند گذشته از گروه‌های شبه‌نظامی در کشورهای اطراف اسرائیل حمایت مالی کند. این امر مخالفت کلی با معامله را کاهش می‌دهد و چه‌بسا بازیکنان فلسطینی را به پذیرش آن وادارد. اگر چنین سناریویی واقعیت داشته باشد درگیری در عراق برای ایران نفع چندانی نخواهد داشت و عراق که کماکان از تحریم‌ها مستثنا است به عنوان بازاری برای کالاها و خدمات ایران حفظ می‌شود.

با این همه نباید بی‌علاقگی ایران به تهییج حمله علیه مواضع آمریکا در عراق را بدیهی تصور کرد. به‌درستی به دولت عراق و رهبری سیاسی این کشور توصیه شده که منافع عراق را اولویت اصلی خود قرار دهند. رهبری عراق به دنبال آن است که حق حاکمیت این کشور از سوی جامعه بین‌المللی به رسمیت شناخته شود. به همین دلیل هم باید مثل یک کشور مستقل رفتار کند: دولت عراق نباید به هیچ کدام از گروه‌های شبه‌نظامی اجازه دهد تا به هیچ کدام از اماکن دیپلماتیک یا منافع اقتصادی خارجی حمله کنند. رهبران عراق نباید اجازه دهند که این کشور به میدانی برای تسویه حساب طرف‌های دیگر تبدیل شود. حتی اگر آن طرف‌ها با خود عراق رفتار دوستانه داشته باشند. بنابراین دیپلماسی عراقی باید با تمام قوا فعال شود تا در مقابل هرگونه آسیب احتمالی از عراق حفاظت کند.

برای چنین منظوری دولت آمریکا نیز باید حق حاکمیت عراق را تایید کند و به آن احترام بگذارد. از منظر عملی ایالات متحده به تمامی دوستانش در خاورمیانه نیاز دارد و عراق طی شانزده سال گذشته بی‌شک دوست خوبی برای آمریکا بوده است. از میان دولت‌های پیشین عراق دولت فعلی این کشور با حضور سه مقام مسئول فعلی نزدیک‌ترین رابطه دوستانه را با آمریکایی‌ها نسبت به دولت‌های پیشین دارد. ایالات متحده باید بداند که حسن نیت عراقی‌ها باید از احترام و روابط دو جانبه نشأت بگیرد و نه اجبار. برای ترغیب چنین امری ایالات متحده لازم است که به عراق فضایی برای نفس کشیدن بدهد و در نیاز عراق به حفاظت از حق حاکمیت خود به آن دست یاری دراز کند.

این مقاله در تریبون آزاد فکر از ستون‌های بخش عربی وبسایت انستیتو واشنگتن منتشر شده است. نظرات بیان شده از سوی نویسندگان این تریبون آرای شخصی هر یک از نویسندگان است و لزوماً مورد تایید انستیتو کارمندان آن هئیت امن و هیئت مشاوران آن نیست.

RECOMMENDED

BRIEF ANALYSIS

Iran Takes Next Steps on Rocket Technology

◆
Farzin Nadimi
(/policy-analysis/iran-takes-next-steps-rocket-technology)

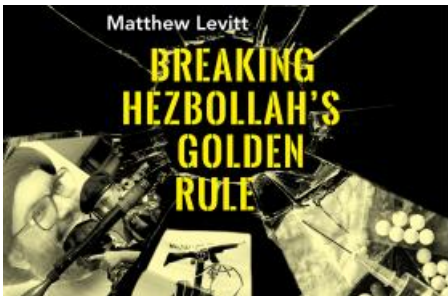

BRIEF ANALYSIS

Saudi Arabia Adjusts Its History, Diminishing the Role of Wahhabism

11 ٢٠٢٢ هـ

◆
Simon Henderson
(/policy-analysis/saudi-arabia-adjusts-its-history-diminishing-role-wahhabism)

ARTICLES & TESTIMONY

Podcast: Breaking Hezbollah's Golden Rule

9 ٢٠٢٢ هـ

◆
Matthew Levitt
(/policy-analysis/podcast-breaking-hezbollahs-golden-rule)